

Полемика/Discussion

Милена Цанева
Софийски университет
svetla_tsaneva@abv.bg

До редакцията на сп. „Литературна мисъл“

Milena Tsaneva
Sofia University “St. Kliment Ohridski”

Letter to Literaturna missal

Summary

In her letter to the editors Professor Milena Tsaneva shares her doubts of the trustworthiness of some remarks in the “Notebooks-diaries” of Academician Petar Dinekov, published in Biblioteka Journal. Particularly, those regarding her father – Acad. Georgi Tsanev and the poet Nikola Vaptsarov. She quotes parts from the published memoirs of Hristo Radevski about Vaptsarov, as well as her own, and compares them to those written by Petar Dinekov.

Keywords: Milena Tsaneva; Georgi Tsanev; Nikola Vaptsarov; Hristo Radevski; Petar Dinekov; memoirs

Уважаема редакция,

Пиша Ви във връзка с в публикуваните от сп. Библиотека откъси от дневниците на акад. Петър Динеков, където прочетох редица неща, в чиято достоверност се усъмних. И искам да Ви обърна внимание на едни от фрапантните случаи, които засягат специално моя баща – акад. Георги Цанев.

„Спомням си много ясно – четем в един от тези откъси – как в първите години след 9 септември, още когато Съюзът на писателите беше на ул. „Леге“, един ден Караславов пред група от 5–6 души заяви ясно и категорично, че Цанев не доценил поетическия талант на Вапцаров. Караславов лично му занесъл стихотворения на Вапцаров

(като всеки млад човек и той искал да си види името в едно солидно списание като „Изкуство и критика“, още повече, че около списанието се беше събрала цяла група прогресивни писатели). Цанев прочел стихотворенията и ги върнал с думите: „Кажете на това момче, че от него поет няма да стане“. (сп. „Библиотека“, кн. 5, 2014, Запис от 17 април 1965 г.)

За този, който познава Г. Цанев като човек и литературен критик, е ясно, че „цитираните“ тук, като уж казани за Вапцаровата поезия, думи, са твърде необичайни за неговото поведение и речник и будят основателни съмнения за своята достоверност.

Не се наемам да гадая как и защо въображението на Г. Караславов е породило в различни варианти тази версия за пренебрежителното отношение на баща ми към поезията на Вапцаров. Но, щом се е поставил този въпрос, ще започна с автентичното свидетелство на Христо Радевски за първата среща на Г. Цанев с Вапцарова творба.

Споделяйки, че Вапцаров му е чел някои свои стихотворения, за да чуе мнението му преди да ги публикува, въпреки че не винаги се е съгласявал с него, Радевски разказва следното: „Чете ми и поемката за деца „Влак“. Казах му, че не ми харесва, че е многословна, разточена и не помня още какво. Той и за нея упорстваше. Моите доводи не му се виждаха убедителни. Най-после ме помоли да я дам на Георги Цанев – да видим той какво ще каже. С Цанева той не се познаваше дотогава. Изпълних молбата му. Една лятна привечер ги срещнах в градинката пред военния клуб – сега Дом на Народната армия. Какво са говорили – не зная, аз бързах за някъде и ги оставих сами. После Кольо ми каза, че Цанев му направил почти същите бележки. И той към тази поема вече не се върна.“ (Радевски, „Живи като живите“, с. 222-223).

Тази история на случая е бегло отбелязана от П. Динеков, като разказана му от Г. Цанев, наред с подробното излагане на твърденията на Г. Караславов, без да се вземе отношение към достоверността на единия или другия разказ.

Фрапантно недостоверен, противоречащ на действителните обстоятелства, които зная, е и следният разказ на Караславов, намерил място пак в дневниковите записки на П. Динеков като препредаване на разказаното от Бойка Вапцарова:

„Радевски занесъл на Цанев „Моторни песни“ с рецензия за нея – да я помести в „Изкуство и критика“. Цанев не я поместил и това е всичко. Бойка обяснява, че това не е станало поради някакво недооценяване на Кольовите стихове, а защото Цанев просто се страхувал – цензурата вече била нарочила списанието, обръщала му внимание няколко пъти, връщала му материали. Оттук и страхът на Цанев. Бой-

ка изрично подчертава, че не става дума за подценяване на самите стихове и че не знае Кольо да е пращал стихотворения за „Изкуство и критика“, които Цанев да е отказал да напечата с мотивировката, изтъкната от Караславов“. (Сп. „Библиотека“, кн. 5, 2014 г., запис от 17 април 1965 г.).

В това препредаване на казаното от Бойка Вапцарова има едно показателно противоречие. От една страна, се повтаря мотивировката на Караславов за „страха“ на Цанев да публикува стихове на Вапцаров, а от друга, се твърди, че Вапцаров въобще не е изпращал стихове на „Изкуство и критика“. По повод на последното твърдение (което всъщност е и вярното) Бойка дори моли П. Динев да напише за това специална статия за сборника, посветен на 70-тата годишнина на Г. Цанев, за „да се разсее мълвата, която се е пръснала за случая с Вапцаровите стихове“. Но кой знае защо П. Динев я убеждава, че подобна статия щяла да има „обратен резултат“.

Що се отнася до обидното твърдение за страх и презастраховане от страна на баща ми, мога само да припомня прогресивното съдържание на неговото списание, заради което той наистина имаше чести разправии с цензурата. И до днес в семейния архив съм попадала на изхвърлени шпалти със задраскани с червения молив на цензурата текстове. И показателно е, че, въпреки това, в края на краищата някои от тези текстове са били отпечатвани, което показва, че Г. Цанев не се е страхувал, а се е борил срещу цензурните забрани.

Нищо не потвърждава и казаното от Караславов, че Радевски занесъл на Цанев стихосбирката „Моторни песни“ с рецензия за нея, която Цанев отказал да отпечата. Можем да се запитаме защо тогава Радевски не е предложил рецензията си другаде? И защо този факт не е отразен в спомените му за Вапцаров в „Живи като живите“?

Във връзка с това мога да свидетелствам, че до 9 септември баща ми въобще не е познавал стихосбирката „Моторни песни“. Наистина би било логично Вапцаров да му я изпрати, както много автори са му изпращали своите новоизлезли книги. Но защо тя не е стигнала до него?! В кабинета на баща ми, в който беше и редакцията на „Изкуство и критика“, винаги имаше купчина от изпратени от авторите им новоизлезли книги, в която купчина се ровеха сътрудници на списанието, дошли за среща с редактора. Но да приема че някой от тях е взел стихосбирката на Вапцаров и не я е върнал, е твърде произволно предположение. Така или иначе, без да мога да обясня защо, аз мога само да свидетелствам, че до публикациите ѝ след 9 септември баща ми не е познавал стихосбирката „Моторни песни“ и поезията на Вапцаров.

Не мога да завърша, без да отбележа и абсурдното твърдение на

някой от редакторите в една от обяснителните бележки към откъс от дневниковите записки на П. Динеков – че аз съм била съпруга на унгарския българист Петър Юхас, с когото по-късно съм се развела. Познавам Петър Юхас от студентските си години. Беше много симпатичен младеж. Но никога не съм се омъжвала за него. И въобще съм се женила само веднъж.

Изпратих това писмо до редакцията на сп „Библиотека“ с надеждата, че ще се отнесат с внимание към тези мои възражения и ще им се даде по някакъв начин гласност, но така и не получих отговор.

С уважение
Чл.-кор. проф. д-р Милена Цанева